

CERCETĂRI PALEOCLIMATICE ÎNTR-O SECVENȚĂ STRATIGRAFICĂ CU *ELEPHAS TROGONThERII* ȘI UNELTE PALEOLITICE PREMUSTERIENE DE LA AMĂRĂȘTI—FĂRCAȘ

DE

MARIN CÂRCIUMARU

În anul 1976, I. Firu semnala apariția unor resturi de *Elephas trogontherii* împreună cu o serie de unelte din cuarțit, descoperite la intrarea în satul Amărăști, comuna Fărcaș, județul Dolj, cu ocazia construirii unui baraj pe Valea Plosca, afluent al Amaradiiei¹.

Punctul fosilifer se găsește la altitudinea absolută de 154 m, la circa 3,50 m deasupra luncii văii Plosca.

Din punct de vedere fizico-geografic ne aflăm în limitele piemontului Oltețului, format dintr-o alternanță de nisipuri, pietrișuri în general bine rulate și materiale argiloase, adesea cu o stratificație încrucișată deltaică. Suprafața piemontană a fost fragmentată în acest sector de Valea Plosca pe direcție longitudinală, dar ulterior au apărut o serie de văi torențiale și viroage, perpendiculare pe aceasta, care au secționat, la rindul lor, transversal piemontul Oltețului. Aceste văi torențiale au ajuns să intersecteze straturi din ce în ce mai vechi, așa cum s-a întâmplat și în cazul celei ce a dezvelit depozitul² în care a fost găsit o bună parte dintr-un schelet de *Elephas trogontherii*³, iar printre resturile acestuia o serie de opt piese de cuarțit atribuite de Al. Păunescu premusterianului⁴.

Stratigrafia profilului ce a rezultat prin săpăturile efectuate în vederea colectării probelor pentru cercetările paleoclimatice este următoarea :

- 0— 50 cm = sol cenușiu-negricios ;
- 50—180 cm = orizont brun ;
- 180—210 cm = orizont gălbui-roșcat ;
- 210—240 cm = sediment gălbui cu pete roșcate, în cadrul căruia se intercalează lentile nisipoase cu pietriș mărunț înclinate spre Valea Plosca ;

¹ Pe data de 4 iunie 1976 m-am deplasat, împreună cu Al. Păunescu și Firu la Amărăști, unde am vizitat punctul fosilifer, încercând chiar să colectăm o serie de probe pentru analize paleoclimatice. Deoarece colectarea probelor s-a dovedit a necesita săpături mai ample, în luna noiembrie 1976 am revenit pentru efectuarea unui sondaj în vederea prelevării probelor și pentru alte observații privind geomorfologia zonei.

² Valea torențială respectivă a fost adâncită pentru amenajarea drumului ce era necesar în vederea construirii unui baraj pe Valea Plosca.

³ Determinarea resurselor faunistice aparține lui I. Firu, de la Muzeul de științe naturale din Craiova, cărui mulțumim și pe această cale pentru amabilitatea cu care ne-a oferit șansa efectuării acestui studiu.

⁴ Al. Păunescu. SCIVA, 31, 1980, 4, p. 519—545

- 240—270 cm = orizont nisipos de culoare brună, cu limită netă în partea inferioară;
- 270—405 cm = orizont de argilă, galbenă-brună cu pete cenușii (în acest depozit a fost descoperit *Elephas trogontherii*);
- 405—450 cm = orizont de argilă fină cu aspect de glei și culoare cenușie;
- 450—480 cm = depozit de nisipuri grosiere de culoare gălbui cu pete roșcate (continuă probabil sub adâncimea de 480 cm).

Din cauza unor procese de alunecare, caracteristice de altfel întregii zone (fig. 1), dar care au afectat, în cazul acestui profil, doar partea superioară a sa, nu am considerat concludente rezultatele oferite de analiza sporo-polinică pentru probele de deasupra (0—270 cm). De fapt, la adâncimea de 270 cm se constată o limită distinctă între depozitul superior și cel subiacent.

Pentru a ușura înțelegerea fazelor climatice precizate prin studiul palinologic au fost fixate, cu totul convențional, o serie de zone (notate cu litere de la *A* la *D*) și subzone (numerotate de la *1* la *3*) (fig. 3)⁵.

Analiza polinică (fig. 2)

Zona A. În timpul depunerii sedimentului constituit din nisipuri grosiere, din partea inferioară a profilului analizat peisajul era deschis, fiind dominat de răspîndirea mai cu seamă a unor specii din familia *Gramineae* și *Cyperaceae*. Se mai întâlneau o serie de plante de apă, iar dintre arbori, în împrejurime, nu vegeta decît *Alnus*. Climatul era probabil mai rece decît azi și cu destulă umiditate.

Zona B. În prima subzonă — subzona *B-1* — se remarcă apariția unor noi arbori, între care *Carpinus* pare a fi avut o importanță deosebită, sugerînd, alături de *Quercus* și *Corylus*, ameliorarea condițiilor mediului dar care totuși păstrează o nuanță destul de răcoroasă. Peisajul rămîne în continuare deschis, chiar dacă *Pinus* înregistrează la sfîrșitul acestei etape peste 30%. Compositele și gramineele erau cele mai frecvente în cadrul covorului ierbos. Tot acum familia *Polypodiaceae* intru-nește cele mai ridicate valori (circa 45%).

În subzona *B-2* se constată o mai mare închegare a pădurii (A.P. aproape 40%), noile trăsături climatice determinînd și o mai mare varietate a speciilor. Arborele dominant era *Quercus* și *Corylus*, dar pe marginea apelor se găsea foarte des *Salix* și *Alnus*, iar în arboretele mai întinse apărea, de asemenea, *Tilia* și chiar *Fagus*. În această etapă probabil că s-a produs optimul climatic pentru perioada în care s-a sedimentat profilul analizat de noi. Condițiile mediului nu erau din multe puncte de vedere deosebite de cele de azi, cu toate că aspectul general al regiunii putea fi într-adevăr mult diferit.

Încă de la începutul subzonei *B-3*, după restrîngerea evidentă a foioaselor ce alcătuiau pădurea în subzona inferioară, în diagrama polinică se remarcă valorile polenului de *Pinus* (circa 55%). Răspîndirea

⁵ Precizăm că aceste notații nu constituie denumiri definitive ale respectivelor faze sau subfaze climatice.

Fig. 1. Vedere generală a zonei piemontane în care este situat profilul de la Amărăști-Fărcaș și a stadiului avansat al alunecărilor de teren.

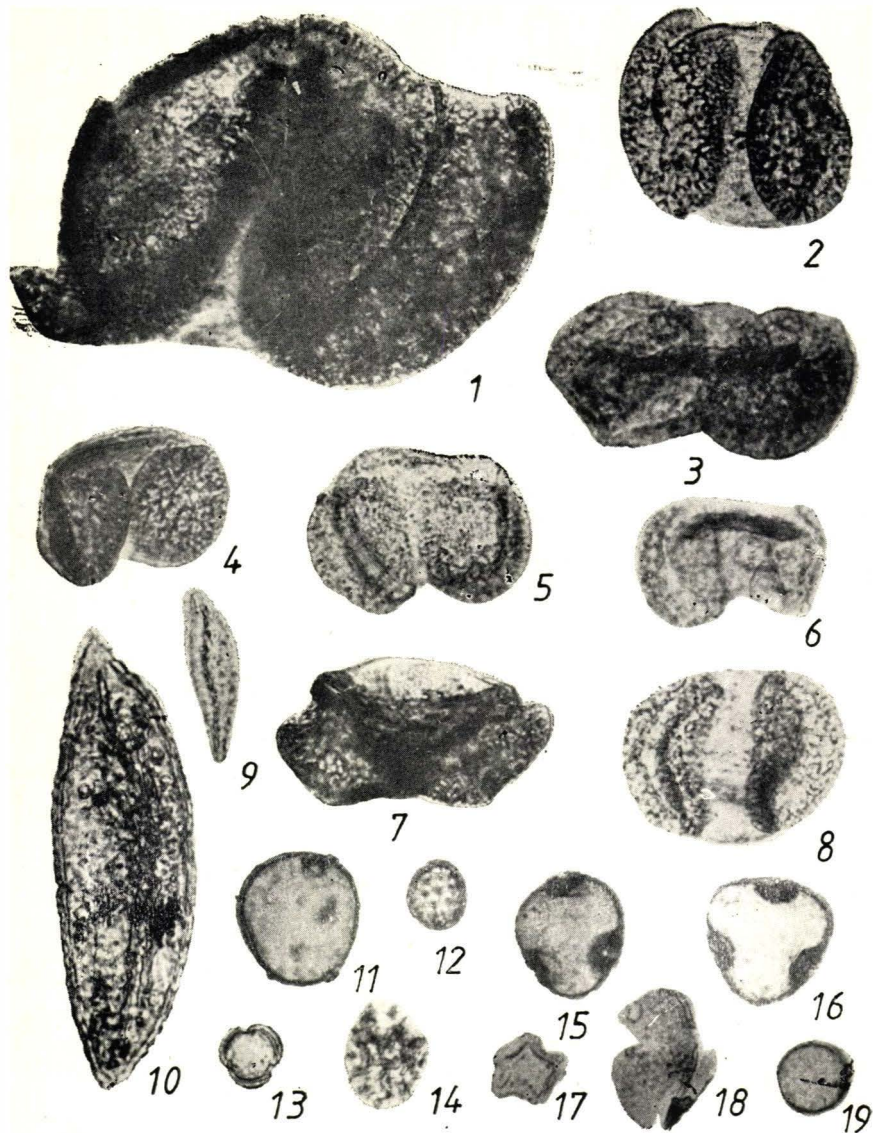

Fig. 2. Polen din profilul de la Amărăști-Fărcaș. 1 *Abies* (280–290 cm); 2–8 *Pinus* (280–350 cm); 9–10 *Ephedraceae* (280–290; 340–350 cm); 11 *Gramineae* (420–430 cm); 12 *Chenopodiaceae* (340–350 cm); 13 *Artemisia* (280–290 cm); 14 *Compositae* (280–290 cm); 15–16 *Tilia* (280–290; 310–320 cm); 17 *Alnus* (390–400 cm); 18 *Acer* (410–420 cm); 19 *Ulmus* (400–410 cm).

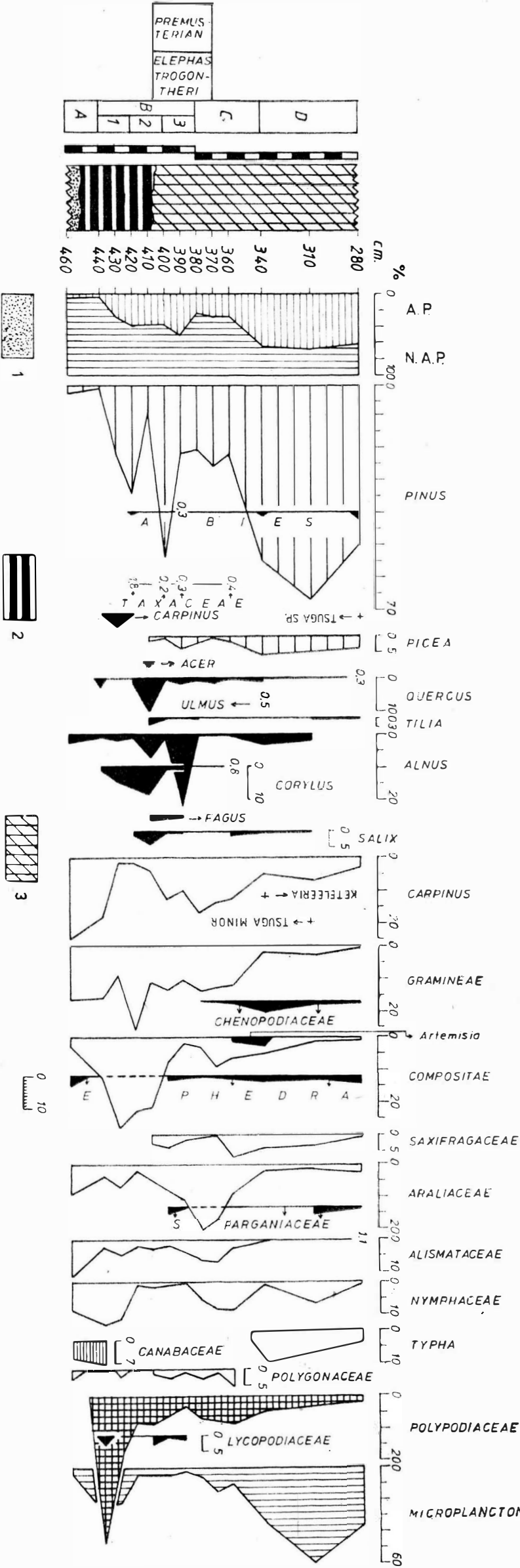

Fig. 3. Diagrama polinică a sedimentului de la Amărăștii-Fărcaș.

pinului este urmată, chiar în spectrul polinic următor, de expansiunea arinului care depășește 20%. Din vechile foioase doar stejarul și teiul mai persistă, însă valorile lor sînt foarte modeste. Unele transformări se produc și în covorul ierbos în sensul că de la sfîrșitul acestei subzone se observă mai largă dezvoltare a plantelor acvaticice în detrimentul celor terestre. Acest proces are loc în cadrul zonei C, cînd pe un fond de reducere generală a polenului de arbori (inclusiv cel de *Pinus*) se extind o serie de specii din familiile *Cyperaceae*, *Araliaceae*, *Alismataceae* sau *Nymphaeaceae*. Climatul care era probabil în răcire își menține sau poate că își amplifică umiditatea pregătind intrarea într-un stadiu glaciatic.

Dezvoltarea masivă a curbei pinului în zona D marchează poate tocmai acest stadiu glaciatic. Pinul nu era însoțit acum decît de ceva molid și foarte rare exemplare de arin, salcie sau tei.

Răspîndirea mare a formelor microplanctonice din cadrul zonei D pune problema dacă nu cumva trebuie să avem în vedere o oarecare transgresiune a apelor aparținînd Lacului Getic aflat într-o permanentă colmatare dar care a suferit însă pulsații probabil destul de frecvente de-a lungul acestui proces permanent de reducere a suprafețelor sale. Desigur că producerea acestei transgresiuni, pe fondul unui climat rece de tip stadial, ridică o serie de alte aspecte de ordin paleogeografic, dintre care poate cea mai interesantă ar fi ipoteza că acest lac nu mai era deja în legătură cu oceanul planetar în pleistocenul mediu, de vreme ce în timpul unui stadiu glaciatic se producea o transgresiune. Mai exact, cu lacul de atunci se întîmpla același lucru care s-a petrecut, conform principiului lui Jamieson⁶, cu Marea Caspică, care a realizat nivelurile cele mai ridicate în perioadele glaciare, ca urmare a umidității accentuate a climatului sau mai exact al aportului crescut al apelor curgătoare prin creșterea debitului lor în urma topirii zăpezilor mari sau poate chiar a ghețarilor. Totodată, evaporarea era mult mai redusă.

Acestea fiind condițiile climatice și trăsăturile paleogeografice ale regiunii profilului de la Amărăști, în continuare ar trebui să aducem unele precizări de ordin geocronologic. Din păcate, în afară de faptul că orizontul fosilifer aparține, în prima sa parte, unei etape de ameliorare climatică, iar în a doua parte unei perioade de răcire, nu se pot face afirmații mai sigure în ceea ce privește apartenența acestei etape și locul ei în cronostratigrafia europeană. În stadiul actual al cercetărilor, cînd profilele mai vechi decît pleistocenul superior cercetate palinologic în țara noastră sînt extrem de rare, s-ar putea afirma în chip ipotetic că perioada contemporană orizontului fosilifer (cu *Elephas trogontherii* și unelte premusteriene) este, în cea mai mare parte, de tip interstadial; în rest orice altă ipoteză care ar fi lansată comportă multe riscuri și ar reprezenta un adevărat hazard. Prin analogie cu resturile osoase, care știm că aparțin lui *Elephas trogontherii*, se poate totuși preciza că ar putea eventual să fie vorba de un interstadiu din pleistocenul mediu.

⁶ J. Jamieson, Geol. Magazin, N. S., II, apud C. Brătescu, Buletinul societății române de geografie, 59, 1942, p. 1-112.

RECHERCHES PALÉOCLIMATIQUES SUR UNE FAILLE STRATI-
 GRAPHIQUE COMPRENANT DES *ELÉPHANS TROGONThERII*
 ET DES OUTILS PALÉOLITHIQUES PRÉMOUSTÉRIENS À
 AMĂRĂȘTI — FĂRÇAȘ

RÉSUMÉ

Le profil d'Amărăști — Fărcaș, dép. de Dolj est situé au sud des Carpates Méridionales, dans le cadre du Piémont Oltețul (partie compo-
 sante du Piémont Gétique).

A l'occasion de quelques travaux de constructions routières a été
 mise au jour une faille fossilifère d'où on a pu récupérer de nombreux os
 de *Elephans trogontherii* ainsi qu'une série d'outils préoustériens (six
 éclats d'écorchement ayant le talon en cortex et le bulbe proéminent et
 deux fragments de boules, tous en quartzite).

L'analyse pollinique a démontré que l'horizon fossilifère pourrait
 être contemporain à une période d'amélioration climatique de type inter-
 stadiaire, probablement du pléistocène moyen.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Vue générale du profil de la zone de piémont où est situé le profil Amărăști — Fărcaș;
 on y observe le stade avancé des glissements de terrain.

Fig. 2. Pollin provenant du profil d'Amărăști — Fărcaș. 1 *Abies* (280—290 cm); 2—8
Pinus (280—350 cm); 9—10 *Ephedraceae* (280—290; 340—350 cm); 11 *Gramineae* (420—430
 cm); 12 *Chenopodiaceae* (340—350 cm); 13 *Artemisia* (280—290 cm); 14 *Compositae* (280—
 290 cm); 15—16 *Tilia* (280—290; 310—320 cm); 17 *Alnus* (390—400 cm); *Acer* (410—420 cm);
 19 *Ulmus* (400—410 cm).

Fig. 3. Diagramme pollinique du sédiment d'Amărăști — Fărcaș.